

АГРОТЕХНІКА СТВОРЕННЯ ТА ВИРОЩУВАННЯ ЛІСОВИХ КУЛЬТУР СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ У ФІЛІЇ «ЖОВТНЕВЕ ЛГ»

Величко О.Б., канд. с.-г. наук, доцент
Базилевська А.К., магістрантка
Державний біотехнологічний університет

Важливим аспектом успішного вирощування сосни звичайної (*Pinus sylvestris* L.) є узагальнення досвіду культивування виду в регіоні досліджень (південно-східна частина Лівобережного Лісостепу України), вивчення особливостей агротехніки створення та вирощування лісових культур за її участі, результатом застосування яких стало б формування високопродуктивних і стійких соснових лісів.

Досвід створення і вирощування лісових культур сосни звичайної у філії «Жовтневе ЛГ» вивчали на основі аналізу Книги лісових культур та Зведених відомостей проектів лісових культур за період 2013–2022 рр.

Результати аналізу матеріалів Книги лісових культур Зведених відомостей проектів лісових культур по філії «Жовтневе ЛГ» свідчать, що за період 2013–2022 рр. загалом було створено лісових культур на площі 1052,2 га, у тому числі соснових – 281,4 га (27 % від загальної площі). Найбільшу площу лісових культур працівниками філії було створено в 2014 р. – 154,4 га, а найменшу – в 2018 р. – 38,1 га, у тому числі культур сосни звичайної – відповідно 63,5 га (41 % від загальної площі) і 0,6 га (лише 2 % від загальної площі) (рис. 1). Відмітимо, що в 2016 році працівниками філії «Жовтневе ЛГ» лісові культури сосни звичайної не створювалися.

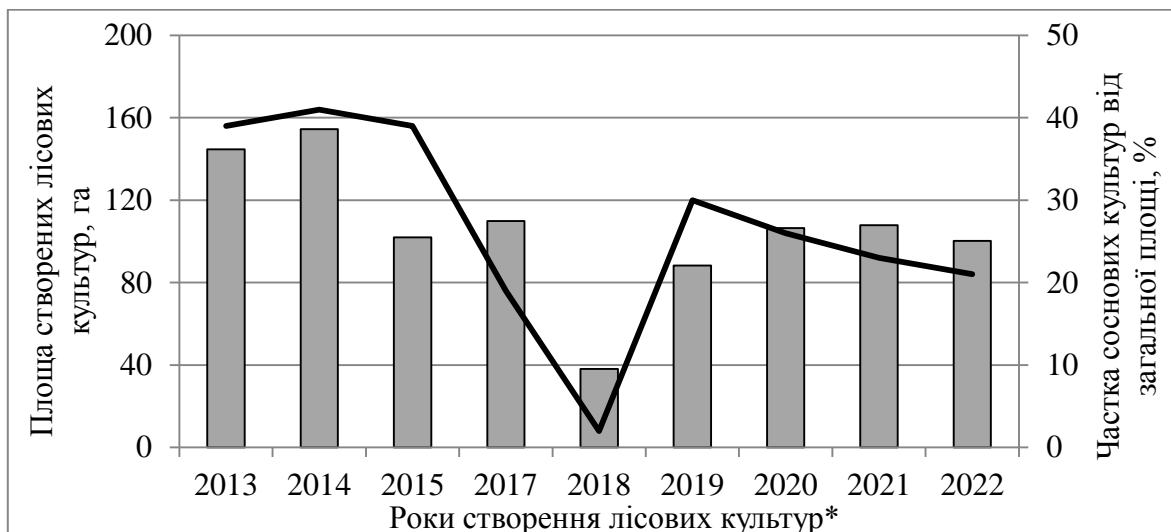

Рисунок 1 – Обсяги створення лісових культур по філії «Жовтневе ЛГ» та частка соснових культур від загальної площі за роками

(* – у 2016 році лісові культури сосни звичайної не створювалися)

Так як тема дипломної роботи пов'язана з лісовими культурами сосни звичайної, то подальші аналіз і відповідні розрахунки проводили саме для них.

Найбільшу площу лісових культур сосни звичайної було створено у Мереф'янському (84,7 га), Васищевському (83,2 га) і Рокитянському (78,3 га) лісництвах, що становить відповідно 30 %, 30 % і 28 % від загальної площі створених культур за досліджуваний період. Це пов'язано з тим, що саме в цих лісництвах зосереджені найбільші площі соснових лісів філії. Найменшу площу лісових культур сосни звичайної було створено у Водолазькому (6,7 га), Люботинському (3,4 га) і Золочівському (3,1 га) лісництвах – відповідно 2 %, 1 % і 1 % від загальної площі створених культур за досліджуваний період.

Найбільшу площу лісових культур сосни звичайної по філії «Жовтневе ЛГ» було створено в умовах свіжого субору – 254,7 га або 91 % від загальної площі, а найменшу – в умовах сухого бору – лише 0,8 га (менше 0,1 % від загальної площі). В умовах свіжого сугруду соснові культури було створено на площі 15,2 га, а в умовах свіжого бору – на площі 10,7 га, що становить відповідно 5 % і 4 % від загальної площі створених лісових культур сосни звичайної за досліджуваний період.

Лісові культури сосни звичайної створювалися лише на зрубках, утворених після проведення суцільних санітарних рубок чи суцільних вузьколісосічних рубок головного користування, а також згарищах. Загалом на зрубках було створено 276,3 га, а на згарищах – 5,1 га, що становить відповідно 98 % і 2 % від загальної площі створених соснових культур. Відмітимо, що створення лісових культур сосни звичайної шляхом лісорозведення у філії «Жовтневе ЛГ» за досліджуваний період не відбувалося.

Усі лісові культури сосни звичайної у філії створювалися після механізованого часткового обробітку ґрунту, що полягав у прокладанні плужних борозен плугом лісовим (ПЛ 75-15М) в агрегуванні з трактором МТЗ-80 (82, 892). Плужні борозни завглибшки до 15 см прокладалися рівномірними рядами.

За результатами аналізу матеріалів філії щодо створення лісових культур було встановлено, що всі лісові культури сосни звичайної за період 2013–2022 рр. були створені з розміщенням садивних місць $2,5 \times 0,7$ м. Початкова густина за такої схеми розміщення садивних місць відповідно становила $5714 \text{ шт.} \cdot \text{га}^{-1}$.

Для створення лісових культур використовували стандартні однорічні сіянці сосни звичайної, вирощені з насіння 1 класу якості, в теплицях Мереф'янського і Васищевського лісництв.

Вручну (під меч Колесова) за період 2013–2022 рр. було створено лісові культури сосни звичайної на площі 259,4 га (92 % від загальної площі), а механізованим способом – за допомогою лісосадильної машини СЛЧН-1 в агрегуванні з трактором МТЗ-80 (82, 892), на площі 22,0 га, що становить 8 % від загальної площі.

Переважну більшість лісових культур сосни звичайної працівниками філії «Жовтневе ЛГ» у 2013–2022 рр. було створено у весняний період року – 223,0 га або 79 % від загальної площі. Решту культур – відповідно 58,4 га (21 %) було створено в осінній період року.

Установлено, що за період 2013–2022 рр. по філії «Жовтневе ЛГ» на площі 169,5 га (60 % від загальної площі) були створені чисті за складом лісові культури сосни звичайної. Проте для збереження біологічного різноманіття соснових лісів у майбутньому та посилення їх біологічної стійкості та ефективності виконання ними важливих еколого-захисних функцій необхідно перевагу віддавати змішаним культурам сосни звичайної, особливо у свіжих типах умов місцезростання. В умовах свіжих борів супутником в складі культур може бути береза повисла, а в свіжих суборах і суг рудах – дуб звичайний. На площі 66,0 га (24 % від загальної площі) лісові культури сосни звичайної були створені з участю в їх складі сосни Палласа (кримської) за схемою змішування 5рС31рСп; на 39,7 га (14 %) – за участі дуба звичайного (4рС31рДз); на 3,7 га (1 %) – за участі берези повислої (5рС31рБп), а ще на 2,5 га (1 %) – також за участі сосни Палласа за схемою змішування 4рС31рСп.

Таким чином, за результатами аналізу Книги лісових культур філії «Жовтневе ЛГ», а також Зведених відомостей проектів лісових культур за період 2013–2022 рр. було відмічено, що можливими шляхами удосконалення агротехніки створення та вирощування лісових культур сосни звичайної може бути збільшення обсягів механізованого способу садіння, створення змішаних за складом лісових культур (за участі листяних порід, зокрема берези повислої та дуба звичайного, у відповідних типах умов місцезростання), а також в перспективі використання садивного матеріалу сосни звичайної із закритою кореневою системою.

Про переваги садивного матеріалу сосни звичайної із закритою кореневою системою порівняно зі звичайним садивним матеріалом під час штучного лісовідновлення в лісостеповій частині Харківської області свідчать, зокрема, дослідження О. І. Ляліна [2], О. М. Даниленка та ін. [1].

Література

1. Даниленко О. М., Ющик В. С., Румянцев М. Г., Мостепанюк А. А. Особливості росту та стану соснових культур, створених різним садивним матеріалом, у Південно-східному лісостепу України. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2021. Вип. 31(1). С. 26–29.
2. Лялін О. І. Стан і ріст соснових культур, створених садивним матеріалом із закритою кореневою системою. *Лісівництво та агролісомеліорація*. 2008. Вип. 113. С. 93–100.